

«Дні інформаційного суспільства – 2015», Київ, 19-20 травня 2015 р. / За заг. ред. д. держ. упр. проф. Н.В.Грицяк. – К.: Вид-во «Тезис», 2015. – 226 с.

6. Державна фіскальна служба України // Офіційний портал. -- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>

*Тимченко Олена Миколаївна,
д.е.н., професор, кафедра фінансів,
ДВНЗ КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН: НЕОБХІДНІСТЬ НОВІТНЬОГО КОНЦЕПТУ

Декларування доходів є важливим компонентом адміністрування податку на доходи громадян. По суті, декларація – це звіт про отримані доходи, які є об'єктом оподаткування. Заповнюючи її, громадянин несе відповідальність за достовірність внесеної до неї інформації, що, в свою чергу, впливає на його поведінку як платника податку.

Згідно із п. 179.1 статті 179 Податкового кодексу України (далі – ПКУ), платник податку зобов'язаний подавати річну декларацію про майновий стан і доходи [1]. Однак, податкову декларацію подають не всі. Згідно із п. 179.2 статті 179 ПКУ, обов'язок платника податку щодо подання податкової декларації вважається виконаним і податкова декларація не подається, якщо такий платник податку отримувал доходи від податкових агентів; від операцій з продажу (обміну) майна, дарування, при нотаріальному посвідченні договорів за якими був сплачений податок; у вигляді об'єктів спадщини, які або оподатковуються за нульовою ставкою податку, або з яких був сплачений податок [1]. З одного боку, таке правило є зручним і для платника податку, і для фіскальних органів з точки зору економії часу, організації роботи та зменшення навантаження на працівників фіскальних органів. Тобто можна стверджувати, що встановлений у п.4.1.10 статті 4 ПКУ принцип зручності реалізується у такий спосіб. Однак, з іншого боку, такий підхід не сприяє покращанню поведінки платників податків в частині дотримання податкового законодавства і обмежує можливості виявлення контролюючими органами прихованих від оподаткування доходів. Дійсно, якби фізичні особи отримували від податкових агентів виключно офіційні доходи, про виплату і оподаткування яких податковий агент звітує у фіскальні органи, то суми отриманих доходів і сплачених з них податків, заявлені у деклараціях, співпадали б із відповідними сумами, про які прозвітували податкові агенти. Ми вважаємо, що отримання

доходів від податкових агентів не означає априорі, що податковий обов'язок платником виконаний. Фізична особа – платник податку разом із офіційними доходами може отримувати від податкового агента і неофіційні доходи. І в цьому випадку ця фізична особа не несе відповідальності за нарахування та сплату податку. Ця відповідальність покладена на податкового агента. Отже, звільняючи фізичну особу, яка отримує доходи від податкового агента, від обов'язку подання декларації, держава фактично звільняє цю особу від відповідальності за несплату податку з неофіційно виплачених доходів. На нашу думку, якби, заповнюючи декларацію про доходи і майновий стан, кожна фізична особа усвідомлювала, що вона несе відповідальність за достовірність інформації про отримані доходи (офіційні і неофіційні), вона б приймала рішення, виходячи з міркувань, чи варто не указувати певну суму доходів і ризикувати сплатити штраф, чи краще занести у декларацію достовірну інформацію про отримані доходи. Ми не виключаємо можливості, що у ряді випадків фізична особа навіть достеменно не знає, яка частина отриманого доходу є офіційною, а яка ні. Знаючи, що наймані фізичні особи мають декларувати доходи, навіть незважаючи на те, що вони отримували їх виключно від податкових агентів, останні б, мабуть задумалися над тим, що у цьому випадку інформація, надана фізичними особами, може не збігатися з інформацією про доходи, отриманою фіскальними органами від податкових агентів в їхніх звітах. Це спонукало б до відображення достовірної інформації, щоб уникнути відповідальності. Загальне декларування також запобігатиме випадкам реєстрації майна на осіб, які насправді його не придбавали, адже у цьому випадку необхідно буде підтверджувати джерело доходів і сплату податку.

Запровадження загального декларування потребує змін в організації цього процесу та самої форми декларації. Чинна форма Декларація складається із семи розділів та двох додатків [2]. Візуально вона є надто громіздкою і сприймається платником, як документ, що є складним для заповнення. На нашу думку декларація має містити лише інформацію про отримані доходи. Не варто вимагати від платника розрахунку суми податку на доходи. Адже не всі громадяни мають відповідну освіту, щоб розібратися у всіх деталях податкового законодавства і обчислити суму податку без помилки. Це мають робити фахівці – податківці. Фактично сенс подання декларації полягає у тому, щоб надати фіскальним органами інформацію про доходи з метою нарахування податку на доходи, які не були оподатковані протягом звітного року, а головне, для проведення контрольних дій через порівняння показників, зазначених

громадянами у деклараціях з показниками, що містяться у інших базах даних і підтверджують отримання громадянами доходів з відповідних джерел.

Звідси виникає питання доступу працівників фіскальних органів до таких джерел. Особливо це стосується інформації про кошти на банківських рахунках. Мова йде про необхідність переосмислення змісту банківської таємниці. Це надзвичайно складне питання, помилка у вирішенні якого може мати негативні наслідки, такі як виведення коштів із банківського сектору в «тінь». Тому треба вкрай обережно ставитися до цього питання і провести ґрунтовні наукові дослідження, застосовуючи теорію ігор, прораховуючи кожний можливий варіант поведінки фізичної особи як платника податку.

Для реалізації принципу зручності під час загального декларування доходів громадян, необхідно розробити on-line форму. Виключно паперовий варіант і надсилання декларації через електронну пошту суттєво ускладнять процес декларування як для громадян, так і для працівників фіскальних органів.

Резюмуючи, зазначимо, що загальне декларування доходів громадян в Україні сприятиме: 1) реалізації принципу загальності оподаткування і однакового підходу до платників податків в частині адміністрування; 2) підвищенню відповідальності платників за виконання обов'язку зі сплати податку на доходи громадян; 3) підвищенню результативності контролю за повнотою сплати податку на доходи громадян до бюджету. Втілення ідеї загального декларування потребує наукового обґрунтування концепції та механізму її реалізації на основі теорії поведінкових фінансів, узагальнення минулого досвіду загального декларування, який мав місце в Україні, та застосування кращих світових практик у цьому питанні.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження форми податкової декларації про майновий стан і доходи та Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1298-15/para17#n17>